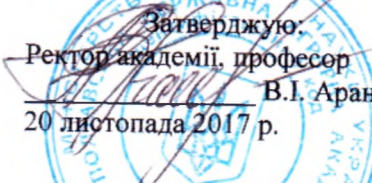

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Затверджую:
Ректор академії, професор

В.І. Аранчій
20 листопада 2017 р.

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ
для вступу на основі освітньо-кваліфікаційного
рівня молодшого спеціаліста**

**за спеціальністю 051 «ЕКОНОМІКА» / напрямом
підготовки 6.030504 «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»
ступеня вищої освіти «Бакалавр» на 2018 рік**

ПОЛТАВА – 2017

Програму підготували викладачі факультету економіки та менеджменту:

Макаренко П. М.	завідувач, професор кафедри економіки підприємства, д.е.н., професор;
Галич О. А.	декан факультету економіки та менеджменту, професор кафедри економічної кібернетики та інформаційних технологій, к.е.н., доцент;
Воронько-Невіднича Т. В.	заступник декана факультету економіки та менеджменту, доцент кафедри менеджменту, к.е.н., доцент;
Дивнич О. Д.	голова науково-методичної ради спеціальності «Економіка», доцент кафедри економіки підприємства, к.е.н., доцент;
Коваленко М. В.	доцент кафедри економіки підприємства, к.е.н., доцент

Схвалено науково-методичною радою спеціальності «Економіка»
17 листопада 2017 року (протокол № 4).

Голова науково-методичної ради _____ к.е.н., доцент О. Д. Дивнич

ВСТУП

Головним завданням фахових випробувань є виявлення у вступників спеціальних знань і практичних навичок з комплексу фахових навчальних дисциплін.

Для вступників за спеціальністю 051 «Економіка» / напрямом підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» СВО «Бакалавр» цей комплекс включає дисципліни:

- Економіка підприємства;
- Регіональна економіка;
- Організація виробництва.

При складанні вступних фахових випробувань вступники повинні відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики молодшого спеціаліста з економіки підприємства показати високу фундаментальну та фахову економічну підготовку.

Економіст повинен знати:

- законодавство України, що регламентує підприємницьку, господарську, комерційну, виробничу, заготівельно-переробну діяльність;
- нормативні акти Верховної Ради і Уряду України та інші нормативно-методичні матеріали щодо організації та економіко-фінансових основ функціонування підприємства;
- проблеми розвитку ринку аграрної продукції та продовольства і шляхи їх вирішення;
- стратегічні цілі та тактичні прийоми функціонування підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- теоретичні основи, методи і форми організації економічних і правових відносин підприємства;
- методологію і методику комплексного аналізу господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- напрямки підвищення ефективності діяльності підприємства;
- методи і напрямки прогнозування, розробку бізнес-плану;
- основи інформатики та комп'ютерної техніки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВСТУПНИХ ФАХОВИХ ВИПРОБУВАНЬ

Фахові вступні випробування для вступників передбачають виконання тестових завдань, що об'єктивно визначають рівень їх підготовки.

Тестова перевірка знань з дисциплін «Економіка підприємства», «Регіональна економіка» та «Організація виробництва» охоплює систему базових тестових завдань закритої форми із запропонованими відповідями.

Тестові завдання закритої форми складаються з двох компонентів:

- а) запитальної (змістовної) частини;
- б) 4 відповідей.

Оцінювання здійснюється за шкалою від 50 до 100 балів (табл. 1).

Таблиця 1

Відповідність балів вступних фахових випробувань шкалі 50-100

За 4-х бальною шкалою	За шкалою 50-100
2,00-2,06	51
2,07-2,12	52
2,13-2,18	53
2,19-2,24	54
2,25-2,30	55
2,31-2,36	56
2,37-2,42	57
2,43-2,48	58
2,49-2,54	59
2,55-2,60	60
2,61-2,66	61
2,67-2,72	62
2,73-2,78	63
2,79-2,84	64
2,85-2,90	65
2,91-2,96	66
2,97-3,02	67
3,03-3,08	68
3,09-3,14	69
3,15-3,20	70
3,21-3,26	71
3,27-3,32	72
3,33-3,38	73
3,39-3,44	74
3,45-3,50	75

За 4-х бальною шкалою	За шкалою 50-100
3,51-3,56	76
3,57-3,62	77
3,63-3,68	78
3,69-3,74	79
3,75-3,80	80
3,81-3,86	81
3,87-3,92	82
3,93-3,98	83
3,99-4,04	84
4,05-4,10	85
4,11-4,16	86
4,17-4,22	87
4,23-4,28	88
4,29-4,34	89
4,35-4,40	90
4,41-4,46	91
4,47-4,52	92
4,53-4,58	93
4,59-4,64	94
4,65-4,70	95
4,71-4,76	96
4,77-4,82	97
4,83-4,88	98
4,89-4,94	99
4,95-5,00	100

Для кожного вступника передбачається 50 тестових завдань. По кожному завданню передбачається 4 варіанти відповіді, з яких вступник повинен вибрати правильну. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, які вступник може набрати за виконання тестових завдань становить 100 балів.

Приймальна комісія допускає до участі у конкурсному відборі для вступу на навчання вступників на основі раніше здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, які при складанні фахового вступного випробування отримали не менше 68 балів.

Тривалість фахового вступного випробування – 1 година.

ЗМІСТ ВСТУПНИХ ФАХОВИХ ВИПРОБУВАНЬ В РОЗРІЗІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

ДИСЦИПЛІНА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Тема 1. Теорії та моделі підприємств

Зміст поняття підприємство як первинної ланки економіки. Основні риси підприємства, що виділяють його з сукупності з інших форм організації колективної діяльності, та характеризують як самостійного суб'єкта господарювання. Характеристика взаємних очікувань підприємства та інших суб'єктів економіки.

Основні підходи до визначення сутності підприємства за класичною економічною теорією, у кейнсіанській економічній теорії, неокласичній теорії. Інституціональна концепція підприємства. Еволюційна теорія підприємства.

Підприємницька модель підприємства та її особливості. Концепція агентської моделі підприємства. Визначення сутності підприємства згідно «теорії виживання». Інтеграційна концепція підприємства. Класична та інноваційна моделі підприємництва.

Тема 2. Основи підприємництва

Сутність підприємництва та його характерні риси. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності. Основні функції, принципи здійснення і види підприємництва. Роль підприємництва у суспільстві. Значення підприємницької діяльності для функціонування ефективної системи господарювання.

Основні організаційно-правові форми підприємницької діяльності. Франчайзинг як особлива форма організації бізнесу. Загальна типологія виробничої і посередницької підприємницької діяльності.

Формування належного підприємницького середовища. Ризик у підприємницькій діяльності. Державне регулювання підприємництва. Державна політика активізації підприємницької діяльності в Україні.

Тема 3. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія та цілі функціонування підприємства. Ознаки підприємства як суб'єкта господарювання. Класифікація підприємств за певними ознаками. Юридичні акти, які регламентують умови створення та функціонування підприємства. Господарський кодекс України, його основні положення.

Господарські товариства. Умови та особливості створення. Майнові права. Організація управління та ліквідація господарських товариств. Порівняльна характеристика різних типів господарського товариства (відкрите та закрите акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, повне та командитне товариство). Характеристика об'єднань підприємств (асоціація, консорціум, концерн, корпорації, фінансово-промислові групи, холдинг та ін.).

Характеристика основних видів діяльності підприємства (звичайна, надзвичайна, основна, операційна, фінансова, інвестиційна, інша). Особливості врахування витрат та результатів діяльності підприємства за різними напрямками діяльності.

Тема 4. Зовнішнє середовище господарювання підприємства

Підприємство як відкрита економічна система, елементи економічної системи. Особливості підприємства як системи. Взаємодія підприємства із зовнішнім середовищем.

Мікросередовище функціонування аграрних підприємств та його елементи: споживачі сільськогосподарської продукції, посередники, постачальники, агросервісні підприємства й організації, фінансово-кредитні установи, юридичні контори, найближчі конкуренти, закони і державні органи.

Макросередовище та його основні складові: науково-технічний прогрес, стан економіки, природно-екологічне довкілля, інформаційне забезпечення, науково-технічний прогрес, політико-правові фактори, соціально-культурне середовище.

Тема 5. Структура та управління підприємством

Поняття, сучасні принципи процесу управління. Рациональна та неформальна концепції управління. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємством. Змістова характеристика економічних, організаційно-розпорядчих і соціально-психологічних методів управління.

Поняття і параметри організаційної структури управління підприємством (організацією). Основні типи організаційних структур управління: лінійні, функціональні, лінійно-функціональні, дивізійні, матричні. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими і невиробничими підприємствами. Особливості вибору організаційних структур управління новостворюваних підприємств різних розмірів і форм власності, галузевої належності. Необхідність та принципи формування вищих органів управління підприємствами та організаціями.

Тема 6. Ринок і продукція

Поняття і загальна характеристика ринкового середовища функціонування підприємств. Загальні принципи та етичні норми поведінки господарюючих суб'єктів на ринку. Попит і пропозиція на сільськогосподарську продукцію. Особливості визначення ринкового попиту на окремі види продукції (послуг). Їх зміна та її наслідки. Взаємозв'язок між попитом і пропозицією та ціною на сільськогосподарську продукцію. Фактори, які впливають на їх зміну. Ціна рівноваги, її формування. Цінова еластичність попиту на продукцію сільського господарства. Його вплив на економічний стан аграрних підприємств. Складові елементи ринкової інфраструктури.

Сільськогосподарська проблема довгострокового періоду, причини, що її породжують та передумови формування. Аналіз сучасного стану продовольчого ринку України.

Тема 7. Товарна та цінова політика підприємства

Вироблена продукція як конкретний продукт праці, результат діяльності виробничих та інших господарських систем. Показники обсягу продукції (послуг): натуральні та вартісні. Номенклатура та асортимент продукції (послуг). Товарна, валова, реалізована і чиста продукція. Маркетинговий підхід до визначення випуску продукції.

Поняття, роль і функції ціни у ринковій економіці. Аналіз ціноутворюючих факторів. Види цін (тарифів) і сфери їх застосування. Конкурентна ціна та умови її формування.

Рентний принцип ціноутворення в сільському господарстві. Структура ціни на сільськогосподарську продукцію. Ціна як інтегрований показник якості. Цінова конкуренція між виробниками і характер її прояву. Цінова конкурентоспроможність товарів і методика її визначення. Фактори підвищення цінової конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Механізм формування цін на сільськогосподарську продукцію на сучасному етапі. Договірні та вільні ціни. Біржова ціна. Індикативні ціни. Внутрішньогосподарські і середньореалізаційні ціни.

Паритетність цін: поняття, методика визначення паритетних цін в умовах ринку. Функція паритетних цін.

Тема 8. Прогнозування та планування діяльності підприємства

Сутність, мета, об'єкти та принципи прогнозування. Класифікація прогнозів за масштабами прогнозування, часом передбачення, характером об'єкта, функцією прогнозу. Фактографічні та евристичні методи прогнозування.

Планування, його мета та методологічні основи планування. Основні принципи планування. Перспективне планування діяльності підприємства. Місія та цілі стратегічного планування діяльності підприємств, його етапи. Види стратегічних альтернатив залежно від обраної генеральної стратегії. Тактичне планування господарсько-фінансової діяльності. Бізнес планування, його значення і зміст.

Тема 9. Обґрунтування виробничої програми підприємства

Зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства. Основні розділи виробничої програми. Класифікація видів продукції підприємства за ступенем готовності, характером об'єкта виробництва, особливостями використання, напрямками збуту.

Методи вимірювання та показники обсягу діяльності підприємства, їх специфіка по галузях господарювання. Показники виробничої програми: товарна, валова, чиста, умовно-чиста, нормативно-чиста, реалізована продукція.

Поняття внутрішньогосподарського та валового обороту. Взаємозв'язок між показниками, методика розрахунку, характер використання.

Інформаційне забезпечення розробки виробничої програми.

Методичні інструменти аналізу виконання виробничої програми підприємства. Фактори, що визначають обсяг виробництва продукції, та їх врахування при формуванні виробничої програми. Системи та методи планування виробничої програми підприємства. Основні фази процесу планування. Методи планування, визначення необхідного та можливого обсягів виробничої програми підприємства.

Умови оптимізації обсягів випуску продукції у конкурентному середовищі. Методичні підходи до оптимізації виробництва у середовищі, критерії оптимізації. Методи і показники оптимального визначення варіантів виробничої програми. Умови забезпечення виконання виробничої програми підприємства.

Управління обсягами реалізації продукції підприємства, залишками готової продукції. Оперативне виробниче планування обсягів, ритмічності виробництва та реалізації продукції.

Тема 10. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Поняття персоналу аграрних підприємств. Його характеристика за кваліфікаційними ознаками, в залежності від терміну найняття на роботу. Обліковий склад працівників підприємства. Поняття середньооблікової чисельності штатних працівників, облікового складу і середньооблікової чисельності всього персоналу в еквіваленті повної зайнятості. Середньоарифметична чисельність. Принципи формування персоналу підприємств в умовах ринкової економіки. Основні завдання управління трудовими ресурсами на підприємстві. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів.

Динаміка показників працезабезпеченості сільського господарства. Показники використання трудового потенціалу та методика їх визначення. Вплив працезабезпеченості виробництва і якісного складу працівників на ефективність господарської діяльності. Календарний графік робіт підприємства і методика визначення потреби у найманих працівниках. Сезонність виробництва, показники її вимірювання, негативні наслідки і шляхи пом'якшення. Комплексна оцінка різних категорій персоналу та її методика.

Продуктивність праці як економічна категорія. Різноманітність підходів до визначення та методи розрахунку продуктивності праці на підприємствах виробничої сфери. Показники рівня продуктивності праці. Зовнішні та внутрішні чинники зростання продуктивності праці. Динаміка і резерви підвищення продуктивності праці на підприємствах України за сучасних умов господарювання.

Поняття оплати праці. Основні функції заробітної плати (відтворювальна, стимулююча, регулювальна, соціальна) та їх реалізація. Державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Основи організації оплати праці на підприємствах (в організаціях). Тарифно-посадова

система (тарифно-кваліфікаційні довідники; кваліфікаційні довідники посад керівників, спеціалістів і службовців; тарифні сітки; схеми посадових окладів або єдина тарифна сітка).

Форми заробітної плати, що базуються на тарифній системі – погодинна та відрядна. Основні системи оплати праці у межах кожної з систем. Права засновників щодо вибору форм і систем оплати праці. Сучасні тенденції у застосуванні форм заробітної плати. Основна і додаткова заробітна плата. Доплати і надбавки як самостійний елемент заробітної плати, що спрямовується на компенсацію чи винагороду за суттєві відхилення від нормальних умов роботи. Їх відмінність від тарифної заробітної плати. Основні принципи формування системи преміювання персоналу. Організація преміювання окремих категорій персоналу (робітників, функціональних груп спеціалістів і службовців). Участь працівників у прибутках підприємства.

Тема 11. Інтелектуальний капітал

Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їхній вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Характеристика об'єктів промислової власності: винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків і знаків обслуговування. Інформація як особливий суспільний ресурс. Поняття та елементний склад нематеріальних активів (патенти на право виключного користування об'єктами промислової власності, авторське право, право на користування іншими нематеріальними ресурсами у формі ліцензії, ноу-хау, гудвіл, тощо).

Способи придбання нематеріальних активів. Основні підходи до визначення вартості окремих об'єктів інтелектуальної власності та нематеріальних активів. Визначення ринкової вартості нематеріальних активів – об'єктів інтелектуальної власності.

Нормативна база обчислення амортизації нематеріальних активів. Оцінка і строки зношування (старіння) нематеріальних активів підприємства.

Тема 12. Основний капітал

Суть, види та функції капіталу. Виробничі фонди підприємства. Основні фонди як один з найважливіших факторів виробництва. Склад основних фондів підприємства у відповідності до сучасних стандартів. Функціонально-групова та елементна структура основних фондів. Розподіл основних фондів на виробничі та невиробничі, а також на активну та пасивну частини. Виробничі фонди як вартісна категорія.

Поняття «оцінка основних фондів». Первісна, переоцінена, залишкова, ліквідаційна, справедлива та балансова вартості основних фондів. Періодична індексація основних фондів. Методичні основи оцінки основних виробничих фондів.

Характеристика та необхідність процесу відтворення основних фондів. Фізичне та моральне спрацювання основних фондів. Види фізичного та морального спрацювання та техніко-економічного старіння засобів праці та застосовувані форми їх усунення. Амортизація основних фондів, її основні

функції. Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення (реновацію) основних фондів. Методи амортизації та методичні основи нарахування амортизаційних відрахувань. Строки експлуатації машин та устаткування, методичні підходи до їх оптимізації. Характеристика ремонту, модернізації і заміни діючих засобів праці та економічна оцінка доцільності витрат на їх періодичне здійснення.

Економічне і соціальне значення підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. Системи показників руху та ефективності використання основних фондів. Напрями інтенсифікації відтворення та шляхи кращого використання основних фондів підприємства за нормальних умов господарювання. Розширене відтворення основних фондів (технічне переозброєння і реконструкція, розширення діючого підприємства, нове будівництво виробничих та інфраструктурних об'єктів).

Тема 13. Оборотний капітал

Сутнісна характеристика оборотних коштів як частини засобів виробництва. Обслуговування оборотними коштами сфер виробництва та обігу.

Функціональна та елементна структури оборотних коштів. Стадії кругообігу оборотних коштів.

Нормовані оборотні кошти. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого розрахунку). Обчислення нормативів оборотних коштів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції. Визначення загального нормативу оборотних коштів для підприємства.

Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнти оборотності (кількість оборотів) і завантаження, тривалість одного обороту в днях, рентабельність; методика їх обчислення.

Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів на різних стадіях кругообігу. Проблеми нестачі оборотних коштів і поповнення їх обсягів до нормативного рівня за умов кризової економічної ситуації на підприємстві.

Тема 14. Інвестиції

Поняття, склад і структура інвестицій. Інвестиційна діяльність. Класифікація інвестицій. Джерела фінансування інвестицій. Інвестиційний ринок і його інфраструктура. Чинники, які впливають на формування інвестиційного клімату держави. Особливості інвестиційної діяльності на підприємстві. Вибір форм реальних інвестицій та обґрунтування інвестиційних проектів. Основні типи інвестиційних портфелів.

Капіталовкладення аграрних підприємств. Класифікація капіталовкладень залежно від функціонально-цільового призначення, напрямів використання.

Сукупність чинників, що впливають на рівень ефективності інвестицій. Основні організаційно-економічні чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень: удосконалення проектно-кошторисної справи; поліпшення технологічно-відтворювальної структури капітальних

вкладень; скорочення тривалості інвестиційного циклу; застосування гнучких економічних методів управління інвестиційними процесами.

Тема 15. Інноваційна діяльність

Науково-технічний прогрес: поняття, основні напрями, їх характеристика та взаємозв'язок. Основні напрями НТП в АПК: технічний, технологічний, агрохімічний, біологічний і організаційно-економічний.

Хімізація в системі основних напрямів НТП, її головні складові. Мінеральні добрива, рівень їх застосування, напрями покращення якісного складу, фактори поліпшення використання та забезпечення екологічності їх застосування. Методика розрахунку економічної ефективності використання мінеральних добрив.

Хімічні засоби захисту рослин і тварин Економічний поріг їх шкідливості, методичні підходи до його визначення. Ефективність їх застосування та основні напрями її підвищення. Пестициди і екологія. Інтегрована система захисту сільськогосподарських тварин і рослин та необхідність її запровадження.

Біологічний напрям НТП. Економічна ефективність застосування ентомофагів і ентомопатогенів. Ефективність застосування нових сортів, порід, гібридів. Ефективність біотехнологій у ветеринарії, регуляторів росту і розвитку живих організмів, нових штамів мікроорганізмів та застосування вермикюльтури.

Технологічний напрям НТП. Методичні підходи до визначення економічної ефективності запровадження технологій.

Організаційно-економічний напрям НТП, його зміст та посилення ролі в період становлення ринкових відносин.

Новини і нововведення, їх сутність і первісні імпульси виникнення. Поняття і змістова характеристика інноваційних процесів. Види інноваційних процесів (новин, нововведень): технічні, організаційні, економічні, соціальні, юридичні. Вплив новин (нововведень) на виробництво, на будь-яку господарську і підприємницьку діяльність. Класифікація інноваційних процесів залежно від технологічних параметрів, ступеня новизни інновацій, ролі у відтворювальному процесі. Основні етапи інноваційного процесу. Принципи інноваційної діяльності.

Тема 16. Техніко-технологічна база та виробнича потужність підприємства

Поняття та характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Технічна та технологічна складові підприємства. Форми технічного розвитку. Економічне управління технічним розвитком підприємства. Цілі та пріоритети технічного розвитку.

Витрати та утримання техніки та економічні підходи до обґрунтування вигідності її купівлі порівняно з орендою. Методика визначення критичного обсягу робіт, за якого досягається економічна доцільність від використання власної техніки порівняно з підрядом.

Лізинг сільськогосподарської техніки, його суть, умови здійснення і значення для зміцнення техніко-технологічної бази підприємства.

Поняття, види і чинники формування виробничої потужності. Методичні основи розрахунку виробничої потужності заново створюваного та діючого підприємства. Особливості визначення виробничих потужностей багатогалузевих сільськогосподарських підприємств, спеціалізованих ското-, і свиновідгодівельних підприємств. молочних комплексів і птахофабрик, бройлерних фабрик, тепличних комбінатів. Установлення й регулювання резервних потужностей на підприємствах різних галузей економіки. Показники та шляхи підвищення використання виробничих потужностей.

Тема 17. Матеріально-технічне забезпечення і виробнича логістика

Функціональна роль матеріально-речових елементів основних виробничих фондів. Енергетична потужність та енергетичні ресурси підприємства. Методика розрахунку показників: енергооснащеність виробництва і енергоозброєність праці, електрооснащеність виробництва і електроозброєність праці, енергомісткість сільськогосподарського виробництва і енерговіддача.

Рівень забезпечення аграрних підприємств сучасними тракторами і машинами та організація їх використання. Методика визначення потреби в тракторах та визначення показників використання тракторного парку і їх оцінки. Взаємозв'язок між показниками інтенсивності використання тракторного парку, продуктивності та економічності його використання. Шляхи підвищення використання тракторного парку підприємства.

Фактична та нормативна забезпеченість комбайнового парку окремими видами комбайнів. Методика визначення показників інтенсивності та економічності використання комбайнів. Досягнутий рівень основних показників та напрями підвищення ефективності використання комбайнового парку.

Методика визначення потреби в основних видах транспорту. Ефективність використання транспортних засобів. Раціональне співвідношення між окремими видами транспорту. Методика визначення потреби в окремих видах транспорту. Техніко-економічні показники використання транспортних засобів та їх аналіз. Шляхи підвищення використання транспорту. Методика визначення показників ефективності використання виробничих будівель та споруд.

Сутність та мета виробничої логістики. Внутрішньовиробничі логістичні системи, їх завдання та цілі функціонування. Управління потоками матеріально-технічних ресурсів: планування, оперативне регулювання, облік контроль та аналіз. Вимоги до організації і оперативного управління матеріальними потоками підприємства. Логістична концепція управління основним виробництвом.

Тема 18. Організація операційної діяльності

Виробництво як процес перетворення ресурсів організації у вихідну продукцію. Об'єктивні закономірності управління виробництвом (процесом).

Природа операційної функції. Галузеві особливості операційної функції. Сутність і місце операційної діяльності в системі підприємства. Взаємозв'язок операційної діяльності з іншими функціями підприємства. Поняття «операції» та «виробництво», їх взаємозв'язок та розбіжність. Сутність системного підходу до операційної діяльності. Операційна система як об'єкт управління. Особливості та властивості операційної системи. Складові частини операційної системи: перероблююча підсистема, підсистема забезпечення та підсистема планування і контролю. Класифікаційні підходи до операційних систем. Виштовхуючі та витягуючі операційні системи. Одиничні (проектні) системи. Дрібносерійні системи. Системи масового виробництва. Системи з безперервним процесом.

Поняття операційної діяльності підприємства. Склад основних ресурсів як вхідних факторів операційної діяльності. Поняття недостатнього, надлишкового та ресурсу обмеженої потужності. Товари (послуги) як результат операційної діяльності підприємства.

Операційні процеси організації – динамічна основа функціонування та розвитку операційної системи. Принципи організації та складність операційних процесів. Типи операційних процесів, їх ознаки. Організація операційного процесу у просторі й часі.

Поняття, структура та тривалість операційного циклу підприємства. Визначення тривалості операційного циклу підприємства. Особливості управління за фазами операційного циклу підприємства.

Тема 19. Системи забезпечення конкурентоспроможності продукції

Якість продукції: сутність і значення для підвищення конкурентоспроможності продукції. Показники якості продукції та їх характеристика. Методи визначення якості продукції і вплив її рівня на результати виробництва. Характеристика якості основних видів сільськогосподарської продукції. Вплив якості на продукції на кінцеві результати виробництва аграрних підприємств. Необхідність досягнення конкурентоспроможності товарів за якістю і ціною. Витрати на якість продукції і характеристика сучасних тенденцій до зміни їх величини у світовій практиці. Економічна межа збільшення витрат на підвищення якості. Методика визначення втрат (додаткового ефекту) від зниження (підвищення) якості продукції. Витрати на поліпшення якості продукції і напрями забезпечення її конкурентоспроможності за якістю.

Стандартизація продукції (послуг) її суть та значення для підвищення якості. Види стандартів. Поняття сертифікація продукції, її значення для виходу продукції на світовий ринок. Державний нагляд за якістю і внутрішньовиробничий технічний контроль.

Поняття і визначення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на ринку. Фактори конкурентоспроможності продукції та підприємства. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції. Технічні, організаційні та соціальні шляхи (заходи) підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств України.

Тема 20. Витрати підприємства

Вартість і собівартість продукції. Економічна сутність собівартості продукції. Собівартість та конкурентоспроможність продукції.

Характеристика витрат виробництва та обігу. Групування витрат за елементами відповідно до їх економічного змісту. Поняття і склад валових витрат. Витрати, які не відносяться на собівартість продукції, а покриваються за рахунок прибутку підприємства.

Класифікаційні ознаки витрат. Витрати прямі та непрямі, поточних та минулих років, готівкові та безготівкові. Механізм розподілу витрат за об'єктами планування і обігу. Грошова оцінка витрат. Постійні та змінні витрати, їх склад та значення для аналізу ефективності виробництва.

Послідовність визначення собівартості продукції. Методи визначення собівартості сільськогосподарської продукції. Методичні підходи, до визначення нормативної собівартості побічної продукції рослинництва і тваринництва. Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції. Об'єкти визначення собівартості продукції рослинництва і тваринництва. Досягнутий рівень собівартості сільськогосподарської продукції та його динаміка. Причини зростання собівартості. Структура собівартості та методика її розрахунку. Аналіз собівартості індексним методом. Фактори зниження собівартості.

Поточні витрати, сутність, джерела виникнення. Види витрат в залежності від видів діяльності підприємства. Класифікація витрат за окремими ознаками. Критичний обсяг виробництва продукції («точка беззбитковості»), графічний та аналітичний методи знаходження. Зміна критичного обсягу виробництва продукції під впливом окремих чинників.

Тема 21. Фінансово-економічні результати суб'єктів господарювання

Прибуток та дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Прибутковість і дохідність: їхня сутність, відмінність між ними. Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Види прибутку підприємства в залежності від видів діяльності підприємства. Маржинальний дохід. Загальноприйнята практика використання прибутку (доходу) підприємства. Зростання прибутковості фірми під впливом дії окремих чинників. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки України.

Послідовність визначення фінансових результатів підприємства. Методика обчислення різних видів прибутку в залежності від виду діяльності підприємства.

Рентабельність як відносний показник ефективності роботи підприємства. Принципи формування системи показників ефективності виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства. Система показників ефективності виробництва (узагальнююча); показники використання праці (персоналу), виробничих фондів, фінансових коштів. Методичні підходи до оцінки соціальної ефективності діяльності підприємства.

Тема 22. Оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності

Визначення економічної ефективності окремих нововведень у рослинництві і тваринництві. Показники ефективності застосування мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин і тварин. Економічна оцінка прогресивної технології поверхневої технології обробітку ґрунту як важливого захисту від водної і вітрової ерозії. Економічна оцінка різних технологій заготівлі сіна. Економічна оцінка заходів з племінної справи. Визначення загального економічного ефекту від впровадження нових порід тварин.

Модель формування інвестиційного прибутку. Основні принципи оцінки ефективності і відбору для реалізації реальних інвестиційних проектів. Загальна (абсолютна) ефективність капіталовкладень як показник загальної їх віддачі при визначення доцільності їх здійснення. Показники загальної (абсолютної) ефективності: коефіцієнт ефективності вкладень, термін окупності, будівельний лаг та лаг освоєння. Порівняльна ефективність інвестицій та її основні показники: приведені витрати, річний економічний ефект, термін окупності додаткових вкладень, коефіцієнт порівняльної ефективності, чистий дисконтований дохід, індекс дохідності, рівень рентабельності, термін окупності інвестицій, норма беззбитковості.

Тема 23. Інтегральна ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність

Економічний ефект та ефективність, сутність та відмінності. Економічна сутність і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності діяльності підприємства. Змістова характеристика видів ефективності. Рентабельність виробництва, традиційні показники рентабельності та методика їх визначення. Фактори, що впливають на рентабельність та їх факторний аналіз.

Класифікація чинників підвищення ефективності виробництва за певними ознаками: джерелами зростання; напрямками розвитку і вдосконалення виробництва; місцем реалізації у системі управління виробництвом. Внутрішні та зовнішні чинники підвищення ефективності виробництва.

Тема 24. Сучасні моделі розвитку підприємств

Сутність агропромислової інтеграції, її організаційні форми і соціально-економічне значення. Розширення і поглиблення міжгалузевих та міжгосподарських зв'язків. Переваги агропромислового виробництва. Синергічний ефект. Соціально-економічне значення агропромислової інтеграції. Принципові аспекти побудови економічного механізму інтеграції аграрних і агропереробних підприємств.

Організаційні форми агропромислової інтеграції на рівні підприємств. Переваги і недоліки розвитку переробних виробництв в аграрних підприємствах. Агроконсорціуми як особлива організація форма агропромислової інтеграції. Економічні взаємовідносини між засновниками агроконсорціуму. Фактори підвищення ефективності виробництва в них.

Концентрація сільськогосподарського виробництва: сутність, Показники, абсолютний та відносний рівні, шляхи здійснення. Деконцентрація виробництва та її зв'язок з процесом реформування аграрних підприємств. Ресурсна концентрація та економічна концентрація, шляхи їх здійснення.

Основні напрями здійснення диверсифікації виробництва: фінансова, виробнича, маркетингова. Види виробничої диверсифікації. Переваги і загрози диверсифікації виробництва та методика визначення її рівня. Показники впливу диверсифікації на результативність виробництва та їх економічний зміст.

Тема 25. Трансформація і реструктуризація підприємств

Трансформаційні процеси в сільському господарстві. Необхідність, сутність і мета реструктуризації. Основні форми і види реструктуризації підприємств. Стратегічна реструктуризація підприємств. Практика здійснення та ефективність реструктуризації суб'єктів господарювання. Порядок, концепція та варіанти реструктуризації. Реалізація та оцінка ефективності проектів реструктуризації.

Сутність санації (фінансового оздоровлення) господарюючих суб'єктів. Класична модель процесу фінансового оздоровлення підприємств та організацій. Програми та проекти санації суб'єктів господарювання. Бізнес-план фінансового оздоровлення підприємства та його типові розділи. Структура техніко-економічного обґрунтування санації підприємства. Економічна ефективність здійснення санаційних програм розвитку підприємств та організацій.

Сутнісна багатоаспектна характеристика банкрутства підприємства. Банкрутство підприємств (організацій) як економічне явище. Виявлення та аналіз причин банкрутства суб'єктів господарювання. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство. Методичні основи визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання.

Причини та процедура ліквідації збанкрутілих суб'єктів господарювання. Наслідки ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій). Загальна характеристика процесу організації ліквідації (припинення діяльності) збанкрутілого суб'єкта господарювання. Черговість задоволення претензій кредиторів. Управління майном боржника та оцінка можливих наслідків ліквідації збанкрутілих підприємств. Загальновживані у світовій практиці господарювання методи визначення можливості банкрутства підприємства.

Тема 26. Оптимізація бізнес-процесів підприємства

Беззбитковість виробництва. Графічний метод визначення беззбитковості. Аналіз кількісного впливу зміни величини постійних, змінних витрат, ціни і обсягу продажу на зміну норми беззбитковості за допомогою аналітичного методу. Визначення резервів зниження критичного обсягу реалізації продукції і підвищення ефективності виробництва.

Методика оцінки ринкової позиції підприємства як партнера. Визначення показників: прибутковості, коефіцієнта кратності процентів, коефіцієнта довгострокового фінансового ризику, коефіцієнта покриття.

Оцінка ринкової позиції підприємства за показниками прибутковості. Визначення позиції підприємства на ринку капіталів.

Тема 27. Економічна безпека підприємства

Поняття, цілі та структурні елементи організації економічної безпеки підприємства. Загальна методологія оцінки рівня економічної безпеки. Основні напрями організації економічної безпеки за окремими функціональними складовими: фінансовою, кадровою, техніко-технологічною, політико-правовою, інформаційною, екологічною. Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи господарювання. Принципи організації та ключові завдання служби безпеки підприємства. Функції та управління безпекою.

Поняття економічної кризи підприємства. Розробка програми виходу з економічної кризи. Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства. Національна програма антикризового господарювання.

Рекомендована література

1. Азізов С.П. Організація виробництва і аграрного бізнесу в сільськогосподарських підприємствах: [підручник] / С.П. Азізов, П.К.Канівський, В.М. Скупий. – К.: ІАЕ, 2001. – 834 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: [підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене] / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
3. Андрійчук В. Менеджмент: прийняття рішень і ризик: [навчальний посібник] / В. Андрійчук, Л. Багер. – К.: КНЕУ, 1998. – 314 с.
4. Андрійчук В.Г. Економіка аграрного підприємства: [навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни] / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2000. – 355 с.
5. Бойчик І.М. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / І.М. Бойчик. – К.: Атіка, 2002. – 480 с.
6. Верст И. Экономика фирмы: [учебное пособие] / И. Верст, П. Ревентлоу. – М.: Высшая школа, 1994. – 270 с.
7. Дем'яненко М.Я. Основи податкових відносин: [навчальний посібник] / М.Я. Дем'яненко. – К.: ІАЕ УААН, 1998. – 263 с.
8. Дем'яненко С.І. Менеджмент виробничих витрат у сільському господарстві: [навчальний посібник] / С.І. Дем'яненко. – К.: КНЕУ, 2001. – 264 с.
9. Економіка підприємства: теорія і практикум / за ред. Н.Г. Міценко, О.І. Яценко. – Львів : Магнолія 2006, 2008. – 688 с.
10. Коваленко Ю.С. Сільськогосподарські підприємства в ринковому середовищі: [навчальний посібник] / Ю.С. Коваленко. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 200 с.
11. Кулешов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика: [навчальний посібник] / В.В. Кулешов. – К.: Ніка Центр, 2002. – 216 с.
12. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства: [підручник] / А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, Н.М. Ушакова. – К.: КНЕУ, 1999. – 797 с.

13. Малыш М.Н. Аграрная экономика:[учебник] / [Малыш М.Н., Смекалов П.В., Трофимов А.Г. и др.]; под. ред. М.Н. Малыша. – Санкт-Петербург, 1999. – 574 с.
14. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: [підручник] / В.М. Нелеп. – К.: КНЕУ, 2000. – 372 с.
15. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: [підручник] / С.Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
16. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: [навчальний посібник] / С.Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2000. – 328 с.
17. Примак Т.О. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / Т.О. Примак. – К.: Вікар. – 2001. – 179 с.
18. Руснак П.П. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / [П.П. Руснак, В.Г. Андрійчук, А.А. Ільєнко та ін.]; за ред. П.П. Руснака. – Біла Церква, 2003. – 256 с.
19. Руснак П.П. Економіка сільського господарства: [підручник] / П.П. Руснак, В.В. Жебка, М.М. Рудий, А.А. Чалий. – К.: Урожай, 1998. – 320 с.
20. Саблук П.Т. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого і погляд в майбутнє: [підручник] / П.Т. Саблук. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 485 с.
21. Сільськогосподарська кооперація: суть та проблеми розвитку в Україні / за ред. М.Й. Маліка. – К.: ІАЕ УААН, 1999. – 163 с.
22. Федоров М.М. Економічні проблеми земельних відносин: підручник / М.М. Федоров. – К.: ІАЕ УААН, 1998. – 293 с.
23. Формування ринків матеріальних ресурсів АПК / за ред. Г.М. Підлісецького. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 428 с.
24. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 556 с.
25. Цигильник І. І. Економіка підприємства (в питаннях і відповідях): [навчальний посібник] / І. І. Цигильник, Я. Р. Бирик, М. Я. Ємбрик, В.Ф. Парашич. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 168 с.
26. Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків України / за ред. О.М. Шпичака. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 585 с.
27. Шваб А.У. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / А.У. Шваб. – К.: Каравела, 2004. – 568 с.
28. Юрчишин В.В. Аграрні перетворення в Україні: небезальтернативний погляд на проблему: [навчальний посібник] / В.В. Юрчишин. – К.: ІАЕ УААН, 1999. – 65 с.

ДИСЦИПЛІНА «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

Сутність предмета і об'єкта регіональної економіки. Регіональна економіка в системі економічних і природничих наук.

Актуальні проблеми і завдання курсу. Значення дисципліни в професійній підготовці фахівців.

Структура курсу. Теоретичні основи регіональної економіки.

Методологічні основи науки про розміщення продуктивних сил.

Теорії та концепції розміщення продуктивних сил і регіональної економіки («ізолюваної держави», «оптимального розташування», «центральної місць», «гравітаційна модель просторової взаємодії», «полісів росту», «територіально-виробничих комплексів»).

Напрями розвитку та вдосконалення розміщення продуктивних сил України.

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів

Економічні закони і закономірності розміщення виробництва. Основні закономірності розміщення продуктивних сил: соціальна спрямованість, екологічна раціональність, плановірність, комплексність.

Принципи розміщення продуктивних сил.

Фактори розміщення продуктивних сил, групування факторів.

Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства

Економічне районування як економічний метод територіальної організації господарства. Районоутворення як об'єктивний процес. Поняття суспільно-географічного (економічного) району, його ознаки, районоутворюючі фактори. Принципи економічного районування. Господарський комплекс району. Форми територіальної організації продуктивних сил економічних районів.

Види економічного районування. Типи економічних районів: макро-, мезо-, мікрорайони. Практичне значення економічного районування. Сучасна мережа економічних районів.

Тема 4. Регіон у системі територіального поділу праці

Наукові основи формування регіонів і регіонального відтворювального процесу. Сутність регіону. Співвідношення понять «територія» і «регіон» і взаємозв'язок між ними.

Територіальний поділ праці. Регіональний розвиток продуктивних сил. Регіональні інтереси у розвитку продуктивних сил. Класифікація і типологія регіонів України. Показники аналізу розміщення продуктивних сил та регіонального розвитку.

Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики

Теоретичні основи регіональної економічної політики.

Зміст, об'єкти, суб'єкти, цілі, основні напрями та принципи державної регіональної економічної політики. Розвиток підприємництва та ринкової інфраструктури. Поліпшення демографічної ситуації.

Специфіка проведення регіональної економічної політики в Україні.

Етапи реалізації державної регіональної економічної політики.

Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики

Засади формування механізму господарського управління регіоном. Основні складові механізму реалізації державної регіональної економічної політики. Організаційні структури управління ринковою економікою регіону. Розмежування повноважень між центром і регіонами.

Ринкові механізми регіонального розвитку. Фінансовий механізм державного регулювання регіональним розвитком. Депресивні регіони та механізм інвестування їхнього розвитку. Державна політика регіонального вирівнювання.

Тема 7. Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах

Зміст, структура та рівень розвитку господарського комплексу України.

Економічний потенціал території. Виробничий та науково-технічний потенціал господарства як фактори його розвитку. Науково-технічні зони та технопарки.

Промисловість України, форми її територіальної організації. Форми суспільної організації виробництва: спеціалізація, концентрація, кооперування, комбінування та їх вплив в сучасному господарстві України.

Проблеми і перспективи розвитку господарства України в ринкових умовах.

Тема 8. Природний та трудовий потенціал України

Поняття природних продуктивних сил, природні умови та природні ресурси. Природно-ресурсний потенціал. Зміст та принципи економічної оцінки природних ресурсів. Поняття ресурсозабезпеченості. Структура природно-ресурсного потенціалу України. Особливості розміщення компонентів природно-ресурсного потенціалу економічних районів України. Екологічні проблеми.

Населення в структурі територіальної соціально-економічної системи. Основні процеси і фактори формування чисельності населення. Народжуваність, смертність, природний рух, механічний рух населення та показники, що їх визначають. Статеві-вікова, національна, етнічна, шлюбна, сімейна структура населення. Розселення населення: урбанізація, густота населення, системи розселення та їх ієрархія.

Трудові ресурси. Зайнятість, структура зайнятості. Баланс трудових ресурсів. Роль вивчення населення у вирішенні професійних питань.

Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення

Сутність міжгалузевих комплексів та їх структура.

Особливості структури, динаміки розміщення та проблеми майбутнього розвитку складових паливно-енергетичного комплексу: вугільної, нафтової, газової промисловості та електроенергетики. Альтернативні джерела енергії.

Структура та районоутворююча роль металургійного комплексу, динаміка розвитку. Особливості технологічного процесу в металургії.

Структура, техніко-економічні характеристики, особливості розвитку та розміщення галузей машинобудування.

Господарське значення та структура хіміко-лісового комплексу, особливості технологічних процесів.

Структура та особливості розвитку будівельного комплексу.

Зміст агропромислової інтеграції, структура агропромислового комплексу. Розвиток та розміщення галузей сільгоспвиробництва. Харчова промисловість.

Економічне та соціальне значення комплексу з виробництва непродовольчих товарів широкого вжитку.

Значення транспорту в розміщенні виробництва, формуванні раціональних зв'язків. Фактори просторової організації транспорту. Зв'язок як галузь економіки.

Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем

Сучасні моделі суспільно-економічної макрорегіоналізації України. Місце і спеціалізація економічних районів в системі географічного поділу праці. Комплексний соціально-економічний розвиток територій в ринковому середовищі господарювання.

Територіальні відмінності в рівнях розвитку продуктивних сил. Збільшення внеску кожного регіону в розвиток національного господарства. Соціально-економічні та екологічні проблеми розвитку регіонів та шляхи їх вирішення.

Тема 11. Економіка регіонів України: стан та перспективи розвитку

Особливості територіальної організації продуктивних сил економічних районів. Характеристика розвитку великих регіонів України: Донецького, Придніпровського, Східного, Центрального, Подільського, Поліського, Південного, Карпатського.

Нові форми регіонального розвитку продуктивних сил.

Прогноз територіальної організації продуктивних сил регіонів України.

Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури

Міжнародний географічний поділ праці. Роль України в світових господарських зв'язках. Міжнародна економічна інтеграція. Основні форми

зовнішньоекономічних зв'язків. Зовнішня торгівля. Особливості структури зовнішньоторгового балансу України.

Головні торгові партнери України. Поліпшення структури торгівлі. Встановлення прямих зв'язків підприємств України з промисловими і виробничими фірмами та підприємствами зарубіжних країн. Створення спільних підприємств і міжнародних об'єднань за участю українських та іноземних організацій, фірм.

Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил

Сутність та основні чинники сталого розвитку продуктивних сил економічних районів. Сталий розвиток суспільства та його економічна, екологічна та соціальна складові.

Збалансованість розвитку в контексті сталого розвитку. Концепція сталого розвитку України. Глобальні аспекти переходу до моделі сталого розвитку.

Тема 14. Наукові засади раціонального природокористування

Взаємодія природи, суспільства та економіки в сучасних умовах.

Поняття про природокористування. Напрямки, види, мета, принципи, практичні завдання природокористування. Класифікація видів природокористування.

Історія природокористування на різних етапах природокористування.

Зміст поняття «раціональне природокористування», його співвідношення з іншими категоріями. Використання економічних методів у природокористуванні.

Основні напрямки вирішення екологічної проблеми: технологічне, правове регулювання, економічні механізми регулювання природокористування, екологічна освіта та виховання.

Тема 15. Екологічний моніторинг і система екологічної інформації

Сутність екологічного моніторингу, його види. Особливості моніторингу природного середовища. Основи екологічного нормування. Законодавчий моніторинг у сфері екології. Система екологічної інформації.

Управління природокористуванням як процес послідовно взаємопов'язаних стадій: наукове дослідження – прогноз на основі об'єктивних тенденцій – постановка цілей і задач – побудова моделей – розробка шляхів, способів і засобів досягнення параметрів, закладених у моделі – прийняття та реалізація рішень – організація моніторингу – контроль та регулювання поведінки системи. Державні структури екологічного управління і регулювання.

Тема 16. Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища

Об'єктивна необхідність стимулювання раціонального природокористування. Зміст, структура, принципи розробки, особливості

функціонування економічного механізму природокористування, характеристика окремих його елементів. Поняття про зміст та особливості економічної оцінки природних ресурсів (ЕОПР). Мета та задачі ЕОПР. Історичний характер ЕОПР.

Методологічні підходи до економічної оцінки природних ресурсів: затратний, рентний, змішаний (з врахуванням витрат майбутнього). Система оцінок природних ресурсів. Методи економічного стимулювання раціонального природокористування. Проблема плати за ресурси. Економічні санкції та заохочення як важіль регулювання природокористування. Фінансування природоохоронних заходів, його джерела.

Тема 17. Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності

Економічний, екологічний та соціальний результати (ефект) природоохоронної діяльності.

Методи розрахунків ефективності природоохоронної діяльності.

Соціально-економічна ефективність природокористування та способи її оцінки. Чистий ефект, загальний ефект, економічна шкода: взаємозалежність та чинники, що їх визначають. Економічна ефективність природоохоронних витрат, які направлені на запобігання соціальної шкоди, запобігання збиткам виробництва, скорочення витрат на лікування тощо.

Тема 18. Світовий досвід і співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища

Глобальний характер екологічної проблеми. Об'єктивна необхідність і основні напрямки міжнародного екологічного співробітництва.

Сутність та принципи Концепції сталого розвитку світу. Конференція ООН з проблем довкілля і розвитку (Ріо-де-Жанейро).

Міжнародні конвенції з реалізації принципів сталого розвитку. Міжнародні екологічні організації: мета, задачі, принципи, результати діяльності.

Перспективи міжнародного співробітництва в області раціонального природокористування. Державний контроль у сфері охорони довкілля і міжнародна співпраця України. Екологічне виховання населення.

Рекомендована література

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б.Ф. Заблоцький. – Львів: Новий світ – 2000, 2008. – 546 с.
2. Заблоцький Б.Ф. Розміщення продуктивних сил України: Національна макроекономіка: [посібник] / Б.Ф. Заблоцький. – К.: Академвидав, 2002. – 368 с.
3. Ішук С.І. Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика) / С.І. Ішук. – 6-е вид. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 216 с.

4. Клиновий Д.В. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка України: [навч. посібник] / Д.В. Клиновий. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 728 с.
5. Круш П.В. Регіональне управління: [навч. посібник] / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 248 с.
6. Мельник С.А. Управління регіональною економікою: [навч. посібник] / С.А. Мельник. – К.: КНЕУ, 2000. – 124 с.
7. Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Кононенко О.Ю., Мельничук А.Л., Пасько В.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Я.Б. Олійник, С.П. Запотоцький, О.Ю. Кононенко, А.Л. Мельничук, В.Ф. Пасько; за заг. ред. Я.Б. Олійника. – К.: КНТ, Видавець Фурса С.Я., 2007. – 444 с.
8. Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів України: [підручник] / За ред. М.В. Жук, В.П. Круль. – К.: Кондор, 2004. – 296 с.
9. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / За ред. В.В. Ковалевського. – 6-е вид. випр. – К.: Знання, 2004. – 350 с.
10. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка: [навч. посібник] / За ред. М.А. Хвесика, Л.М. Горбача, П.П. Пастушенка. – К.: Кондор, 2005. – 344 с.
11. Розміщення продуктивних сил України: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / За ред. Є.П. Качана. – 3-є вид. – К.: Юридична книга, 2004. – 552 с.
12. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: [навч. посібник] / Д.М. Стеченко. – К.: Вікар, 2003. – 262 с.
13. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: [навчальний посібник] / Д.М. Стеченко. – К.: Вікар, 2002. – 374 с.
14. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком: [навч. посібник] / Д.М. Стеченко. – К.: Вища школа, 2000. – 223 с.
15. Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил країни: [навч. посібник] / Л.Г. Чернюк, Д.В. Клиновий. – К.: ЦНЛ, 2002. – 470 с.

ДИСЦИПЛІНА «ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА»

Тема 1. Організаційні основи виробництва

Формування науки про організацію. Передумови, сутність і суспільне значення виробничої діяльності в сучасних умовах. Сутнісно-змістова характеристика виробництва. Цілі й завдання виробництва. Взаємозв'язок технології та організації виробництва. Виробнича функція. Характеристика ресурсних складових виробництва. Моделі виробничої функції та оцінка продуктивності. Процес організації: зміст, елементи процесу організації, суб'єкти організації.

Тема 2. Виробничі системи

Поняття системи ведення господарства, її роль в організації діяльності різних видів сільськогосподарських підприємств. Фактори, що визначають формування системи ведення господарства. Поняття, складові елементи та структура. Вхід, процес, вихід як компоненти та пристрої виробничої системи.

Інформаційні та матеріальні потоки виробничої системи. Класифікація виробничих систем. Взаємодія виробничої системи із зовнішнім середовищем.

Закони статичності організації виробничих систем. Закони розвитку виробничих систем: інерції, еластичності, безперервності вдосконалення. Загальні відмінні особливості та властивості виробничих систем: цілеспрямованість, поліструктурність, відкритість, складність, різноманітність. Властивості, які проектуються: результативність, надійність, гнучкість, керованість, довгостроковість.

Системи господарства за галузями і елементами виробництва. Система галузей рослинництва, її елементи та їх організаційно-економічне значення. Система галузей тваринництва, її елементи та їх організаційно-економічне значення. Система допоміжних, обслуговуючих і підсобних промислових виробництв, її елементи та їх організаційно-економічне значення.

Види продукції. Класифікація підприємств. Техніко-виробнича база та її складові. Ієрархічна структура виробничої системи підприємства. Рівні організованості та особливості створення виробничих систем. Сучасні виробничі стратегії та концепції гнучкості й мобільності виробничих систем. Підприємництво – як складна виробнича система.

Тема 3. Виробничий процес і організаційні типи виробництва

Поняття, цілі й завдання технології виробництва. Сутність, зміст і структура виробничого процесу. Класифікаційні ознаки основних, допоміжних і обслуговуючих виробничих процесів. Характеристика стадій основного виробництва різних галузей. Характеристика, правила й порядок розробки технологічних операцій і процесів. Чинники, що впливають на структуру виробничого процесу. Особливості розподілу виробничих процесів за характером об'єкта виробництва.

Сутність і призначення принципів: диференціації, концентрації, інтеграції, спеціалізації, пропорційності, паралельності, прямоочності, безперервності, ритмічності, автоматичності, гнучкості, гомеостатичності. Об'єкти й результати комплексного застосування принципів організації виробничого процесу.

Поняття типу виробництва. Порівняльна техніко-економічна характеристика типів виробництва. Організаційно-технічний рівень виробництва: сутність, методи визначення.

Тема 4. Організація трудових процесів і робочих місць

Соціально-економічна характеристика трудових ресурсів в аграрних формуваннях. Трудовий процес та його структура. Методи аналізу трудового процесу. Раціоналізація та проектування методів і прийомів праці. Трудові ресурси та ринок робочої сили. Демографічні особливості трудових ресурсів. Суть і характеристика ринку праці, його елементи і функції. Безробіття і його причина в аграрній сфері. Сезонність та шляхи її зменшення.

Сутність, цілі й завдання організації праці. Форми організації праці. Сфери застосування та критерії впливу на виробництво. Поділ і кооперування

праці, їх форми та межі. Сумісництво професій. Багатоверстатне обслуговування. Бригадна форма організації праці. Вимоги організації праці до технічних параметрів та експлуатаційних характеристик устаткування й виробничого середовища. Принципи організації праці та трудових процесів.

Сутність і роль робочого місця у виробничому процесі. Класифікація робочих місць. Вимоги до організації робочого місця як системи праці. Складові елементи робочого місця. Зовнішнє та внутрішнє його планування. Умови праці, раціональні режими праці та відпочинку. Техніка безпеки. Організаційні системи забезпечення та обслуговування робочих місць. Структура проекту організації робочого місця та карта організації праці.

Тема 5. Нормування праці

Сутність і місце нормування в організації праці. Призначення, завдання та організація нормування на підприємстві. Види трудових норм: часу, виробітку, обслуговування, чисельності, керованості. Об'єкти нормування праці: робочий час, виробнича операція, технологічна структура операції, трудовий елемент, обсяг робіт, зона обслуговування, чисельність персоналу. Сфера застосування трудових норм.

Класифікація затрат робочого часу. Типова структура норми часу на операцію. Методи аналізу затрат робочого часу: безпосередніх вимірів, моментних спостережень. Фотографія робочого часу. Хронометраж. Фотохронометраж.

Призначення та класифікація нормативів праці. Методичні особливості створення трудових нормативів. Система мікроелементного нормування. Класифікація норм затрат праці. Чинники, що впливають на величину норми. Методи нормування праці та способи встановлення норм. Особливості визначення складових частин норм часу. Трудомісткість продукції та її організаційно-економічне значення.

Суть матеріального стимулювання та самостійність підприємств в організації оплати. Оплата праці працівників основного виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Матеріальне стимулювання керівників та спеціалістів в сільськогосподарських підприємствах.

Тема 6. Побудова виробничої структури у просторі

Принципи побудови організації «ідеального» процесу: спеціалізація, пропорційність, прямоточність. Поняття про загальну та виробничу структури. Вимоги оптимізації взаємозв'язків усередині виробничої системи. Чинники впливу на територіальне розміщення засобів виробництва: характер виробничого процесу, масштаб виробництва, характер та ступінь спеціалізації, охоплення життєвого циклу продукції. Система сівозмін. Організація використання земельних ресурсів. Організаційно-економічне обґрунтування землекористування. Правові основи землекористування в Україні. Організація кількісного і якісного обліку земель, трансформація земель, державний контроль за використанням і охороною земель. Показники, що характеризують виробничу структуру. Шляхи вдосконалення виробничих структур.

Тема 7. Організація виробничого процесу у часі

Сутність, структура та характеристика виробничих циклів. Визначення чинників тривалості циклу та її техніко-економічне значення. Сфера застосування виробничого циклу.

Вплив технологічного процесу на рух предметів праці. Побудова графіків та розрахунок операційного циклу для послідовного, паралельного та паралельно-послідовного способів поєднання операцій. Особливості визначення інших складових виробничого циклу. Умови ефективного застосування способів поєднання операцій у різних типах виробництва.

Поняття склад і структура засобів виробництва підприємств. Система відтворення в часі засобів виробництва. Поняття склад і структура засобів виробництва підприємств. Амортизація, порядок списання і відтворення основних засобів виробництва. Системи машин та економічні вимоги до них, методика визначення потреби в техніці. Організація раціонального використання машинно-тракторного парку. Організація внутрішньогосподарського транспорту. Організація техобслуговування, ремонту техніки та зберігання. Системи машин та економічні вимоги до них.

Особливості побудови циклового або сітьового графіка. Чинники, що впливають на тривалість циклу.

Зниження трудомісткості операцій за рахунок удосконалення конструкції та технології. Збалансованість виробництва, раціоналізація процесів транспортування, складування та контролю. Удосконалення нормативної бази, планів-графіків, диспетчерування виробничого процесу.

Тема 8. Організація допоміжних виробництв

Сутність та місце технічного обслуговування в системі основного виробництва. Розвиток та адаптація інфраструктури до внутрішніх і зовнішніх змін виробництва. Класифікація підсобних виробництв і промислів.

Передумови та завдання формування системи обслуговування виробництва. Організація зберігання, обліку та забезпечення робочих місць оснащенням. Шляхи скорочення витрат на виробництво технологічного оснащення. Класифікація переробних підприємств. Сучасні тенденції організації переробних підприємств та механізмів підвищення рівня прибутковості господарювання.

Завдання технічного обслуговування та ремонту засобів праці. Системи ремонтного обслуговування устаткування. Нормативна база ремонтного виробництва. Шляхи зниження витрат на утримання, ремонт і експлуатацію устаткування. Організаційно-технічний прогрес у ремонтному виробництві. Зарубіжний досвід комплексного експлуатаційного обслуговування.

Тема 9. Організація обслуговуючих господарств

Завдання та структура транспортного господарства. Системи організації внутрішньозаводських транспортних потоків. Визначення величини вантажопотоків, вантажообігу та системи перевезень. Класифікація транспортних засобів. Вибір транспортної системи й розрахунок потреби в

рухомому складі. Показники використання транспортних засобів. Організація транспортного обслуговування робочих систем. Шляхи вдосконалення роботи транспортного господарства на підприємстві.

Матеріальні ресурси та їх потоки у виробничій системі. Завдання, функції та структура складського господарства. Класифікація матеріальних ресурсів. Визначення потреби в матеріальних ресурсах. Класифікація складських приміщень. Розрахунок корисних площ складських приміщень і устаткування складів. Порядок прийому, збереження й видачі матеріалів зі складів. Логістичні системи матеріального обслуговування. Показники роботи складського господарства. Напрями вдосконалення матеріального обслуговування виробництва. Роль енергії у виробництві. Структура енергетичного господарства та органи управління. Методи визначення потреби в енергоресурсах. Норми й нормативи енергоспоживання. Діагностика устаткування, мереж та контроль за використанням енергоресурсів. Сучасні регулювальні системи енергоспоживання. Організація ремонту енергоустаткування. Основні напрями енергозбереження.

Тема 10. Одиничний та партійний методи організації виробництва

Сутність методу організації виробництва у просторі та часі. Характеристика перервного, напівперервного й безперервного методів. Чинники, що визначають вибір методів.

Характеристика ознак методу. Форми спеціалізації непотокового виробництва: технологічна, предметно-групова та змішана. Обчислення кількості устаткування та його розміщення. Сфера застосування непотокового методу.

Завдання і шляхи збільшення виробництва продукції рослинництва. Виробничі і науково виробничі системи у сільському господарстві. Організація рільництва. Принципи організації виробничих процесів. Організація системи сівозмін і структури посівних площ. Організація основного обробітку ґрунту. Комплекс робіт з основного обробітку ґрунту. Підготовка поля до виконання робіт. Організація праці на основі обробітку ґрунту та раціоналізація виробничих процесів. Виробничі процеси в рослинництві. Організація внесення добрив. Прямоточні і перевантажувальні схеми. Організація передпосівного обробітку і посівних робіт. Комплектування агрегатів. Організація праці на основних роботах.

Організація догляду за посівами та збирання врожаю основних сільськогосподарських культур. Організація виробничих процесів в галузях господарювання. Складання технологічної карти вирощування культур. Виробнича програма діяльності господарювання.

Тема 11. Організація потокового та автоматизованого виробництва

Сутнісно-змістова характеристика потокового методу. Основні його ознаки й умови організації. Техніко-економічна характеристика потокового виробництва. Класифікація поточкових ліній. Особливості та основні техніко-економічні показники видів поточкових ліній. Методика розрахунку параметрів

потоків ліній. Способи синхронізації виробничих процесів. Транспортні засоби й технологічне планування потоків ліній.

Організаційно-економічне обґрунтування поточності та ритмічності виробництва галузі тваринництва. Виробничі типи спеціалізованих скотарських підприємств і виробничих об'єднань. Організація відтворення стада. Організаційно-економічне обґрунтування структури та обороту стада, рівномірних і сезонних отелів і надходження продукції. Організація виробництва молока. Види підприємств із виробництва молока. Особливості організації поточно-цехової системи виробництва молока. Організація первинної обробки і зберігання молока та контроль за його якістю. Адаптація організації молочного скотарства до вимог СОТ, шляхи досягнення міжнародних стандартів на молочну сировину та продукти її переробки.

Організаційно-економічне обґрунтування структури і обороту стада, раціональних систем одержання приплоду в галузі свинарства, вівчарства, птахівництва.

Поняття і принципи організації кормової бази та кормо виробництва, їх роль і місце в діяльності сільськогосподарських підприємств залежно від їх видів, спеціалізації. Системи кормо виробництва та зберігання кормів. Джерела надходження кормів і система організації кормо забезпечення аграрних підприємств.

Загальна характеристика та види автоматичних ліній. Продуктивність і компонування автоматичних ліній. Гнучкі автоматизовані виробництва (ГАВ) та гнучкі виробничі системи (ГВС). Сутність гнучкості та принципи її розрахунку.

Тема 12. Організаційно-виробниче забезпечення якості та конкурентоспроможності продукції

Еволюція технології та поняття якості. Основні вимоги до якості продукції. Класифікація показників якості. Стандартизація процесів, продукції та послуг. Засоби вимірювання та методи оцінки якості. Система забезпечення якості та її елементи.

Системне управління якістю на основі ДСТУ ISO 9000-2001. Моделі системи якості. Елементи системи якості. Документація системи якості. Особливості системи якості в аграрному виробництві та продуктів її переробки. Зарубіжний досвід управління якістю продукції. Сутнісно-змістова характеристика конкурентоспроможності продукції та методів розрахунку.

Види й методи технічного контролю якості: попереджувальний, статистичний. Розрахунки параметрів якості. Статистичне регулювання технологічних процесів і приймальний контроль.

Сутність і завдання сертифікації продукції. Атестація виробництв. Сертифікація систем якості. Оцінка якості проектів, технологій.

Тема 13. Комплексна підготовка виробництва до випуску нової продукції

Система створення та освоєння нової продукції. Життєвий цикл продукції (процесів) та характеристика етапів. Сучасні концептуальні підходи до зміни продукту. Сутність комплексної підготовки виробництва та її складові. Особливості створення та освоєння продукту: етапи, процедури. Організаційні форми й методи досліджень, проектування та освоєння виробів.

Організація науково-технічних досліджень і проектно-конструкторської підготовки. Сутнісно-змістова характеристика досліджень. Поняття, цілі й завдання проектно-конструкторської підготовки.

Технологічна та екологічна підготовка. Цілі, зміст та логіка технологічної підготовки. Системи технологічної підготовки виробництва. Види технологічних процесів. Екологічні стандарти. Моніторинг впливу технології виробництва на довкілля. Планування та реалізація заходів для зменшення забруднення середовища від виробничого процесу.

Організаційно-економічна підготовка виробництва та освоєння нового продукту. Зміст і завдання організаційно-економічної підготовки. Проектування та впровадження нових форм і методів організації виробничих і трудових процесів. Організація освоєння продукту на виробництві. Методи освоєння нової продукції. Організація виробництва в галузях промислової сфери АПК.

Тема 14. Організаційне проектування виробничих систем

Передумови та сутність організаційного проектування. Цілі, завдання та зміст організаційного проектування. Етапи оргпроекування. Методи та принципи організації проектних робіт. Установлення еталонів проекту організації виробничої системи. Методологія оцінки ефективності оргпроекування.

Оцінка рівня організаційної, функціональної, елементної побудови виробничої системи на рівні дільниці. Аналіз економічних показників та оцінка організаційно-технічного рівня діючого виробництва. Розробка заходів щодо вдосконалення організації виробництва.

Рекомендована література

1. Багрова І.В. Нормування праці: [навчальний посібник] / І.В. Багрова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 212 с.
2. Березівський П.С. Організація виробництва в аграрних формуваннях: [навчальний посібник] / За ред. П.С. Березівського. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
3. Васильков В.Г. Організація виробництва: [навчальний посібник] / В.Г. Васильков. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 524 с.
4. Гриньова В.М. Організація виробництва: [електронний ресурс] Бібліотека українських підручників. – Режим доступу: http://libfree.com/ekonomikaorganizatsiya_virobnitstva__grinova_vm.html

5. Дядик Т.В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [навчальний посібник] / Т.В. Дядик. – Полтава: ФОП Говоров, 2008. – 344 с.
6. Економіка та організація виробництва: [підручник] / За ред. В.Г. Герасимчука, А.Е. Розенплентера. – К.: Знання, 2007. – 678 с.
7. Зінь В.А. Планування діяльності підприємства: [підручник] / В.А. Зінь, М.О. Турченко. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 320 с.
8. Зрібняк Л.Я. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: [навчальний посібник] /Л.Я. Зрібняк, М.М. Ільчук, І.А. Коновал. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2004. – 304 с.
9. Іванова В.В. Планування діяльності підприємства: [навчальний посібник] / В.В. Іванова. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 472 с.
10. Калина А.В. Економіка, планування та організація діяльності підприємства: [навч. посіб для дистанційного навчання] /За наук. ред. В.Д. Корнєєва. – К.: Університет «Україна», 2006.
11. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: [підручник] / В.М. Нелеп. – К.: КНЕУ, 2000. – 370 с.
12. Організація виробництва в аграрних підприємствах. [навчальний посібник для студентів економ. спец. вищих аграрних закладів освіти II-IV рівнів акредитації] /За ред. М.Г. Тютюнника. – Полтава: ФОП Говоров С.В., 2009. – 416 с.
13. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: [підручник] / За редакцією М.М. Ільчука та Л.Я. Зрібняка. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 456 с.
14. Організація сільськогосподарського виробництва: [підручник для студентів економ. спец. вищ. аграрн. закладів освіти III-IV рівнів акредитації] /За ред. Г.С. Тарасенка та ін. – К.: ФАДА, ЛТД, 2000. – 446 с.
15. Пасічник В.Г. Планування діяльності підприємства: Навчальний посібник / В.Г. Пасічник, О.В. Акіліна. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 256 с.
16. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства: [навчальний посібник] / Г.М. Тарасюк, Л.І. Шваб. – К.: Каравела, 2003. – 432 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Критерії оцінки вступних фахових випробувань.....	4
Зміст вступних фахових випробувань в розрізі навчальних дисциплін....	6
Дисципліна «Економіка підприємства».....	6
Дисципліна «Регіональна економіка».....	20
Дисципліна «Організація виробництва».....	25